

national repository of grey literature

Jsou starší vysokoškolské kvalifikační práce skutečně „šedé“?

Joachim Schöpfel¹, Snježana Ćirković², Hélène Prost³

¹*Univerzita Lille, Francie*

²*Rakousko*

³*CNRS, Francie*

11. ročník Konference o šedé literatuře a repozitářích, NTK Praha, 24. října 2018

Prezentace je dostupná pod licencí Creative Commons, licence: [CC-BY-SA-4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/), via <http://repozitar.techlib.cz/record/1291>

ŠL a závěrečné práce (ETDs)

Šedá literatura je “produkovaná na všech úrovních vládních, akademických, obchodních a průmyslových institucí, jak v elektronické, tak v tištěné podobě, které neprošly standardním vydavatelským procesem či nejsou distribuovány do standardní prodejní sítě, tj. jsou vydávány institucemi, jejichž hlavní činností není vydavatelská činnost.” (ELIS)

“výzkumné a technické zprávy, brífingy a recenze, hodnocení, pracovní dokumenty, konferenční příspěvky, závěrečné práce a multimediální obsah” (Pisa)

SCHÖPFEL, Joachim -
RASULI, Behrooz. 2018. Are
electronic theses and
dissertations (still) grey
literature in the digital age?
A FAIR debate. In *The
Electronic Library*. 2018,
36(2): 208-219.

Šedá literatura a dědictví

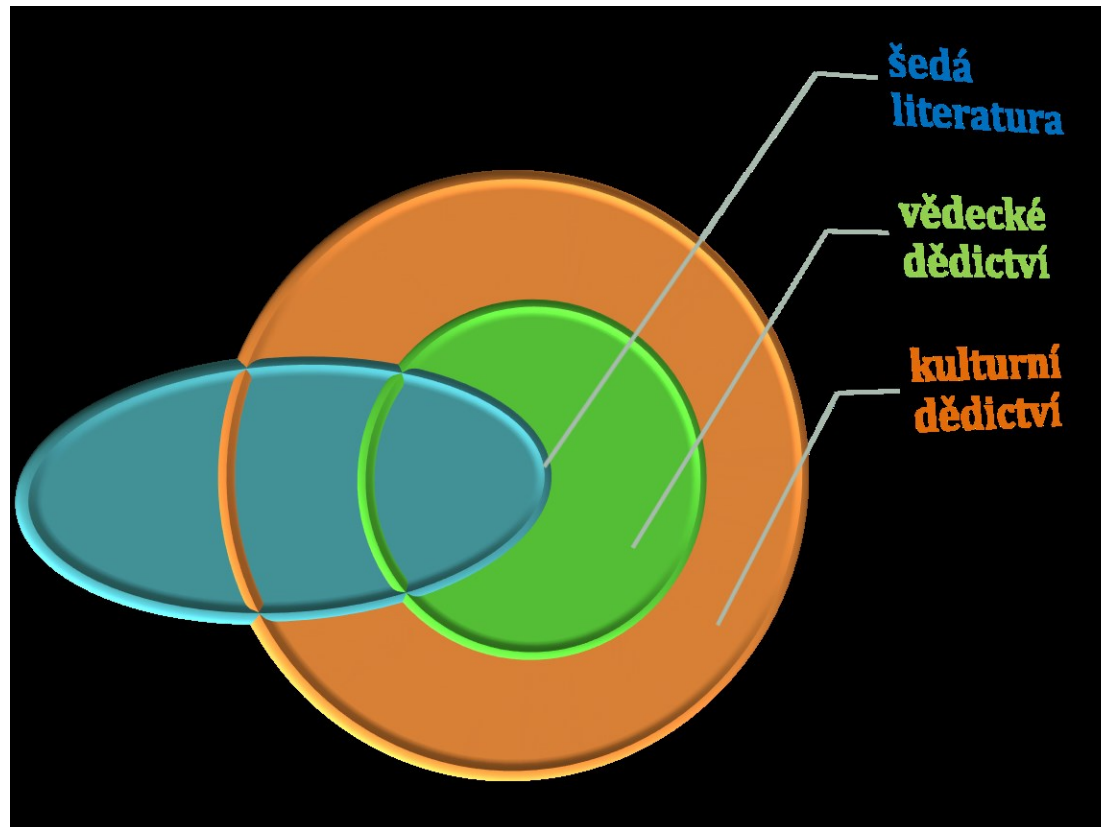
- Šedá literatura je o šíření a získávání
- Většinou aktuální dokumenty
- Ale také sbírky kulturního dědictví
- *Například literatura holokaustu, územní plánování, polská underground literatura, Newton's journal, islandské vědecké publikace, srbská kultura osvícení, knihy Yizkor, soukromé sbírky muzea Prado, sbírka australského baptistického dědictví, sbírka dědictví Panenských ostrovů...*

“To, co vědecká komunita jako celek vnímá jako reprezentaci své identity, stojí za to přenést na další generaci vědců i na širokou veřejnost.“

- produkována vědci
- v zájmu vědců
- vědecké informace

Co v tomto případě znamená šedá?

Šedé vědecké dědictví

- některé dědictví je označeno jako šedé
- část zaujímá vědecké dědictví, ale ne vše
- závěrečné práce a dizertace jsou součástí tohoto šedého dědictví

Specifické vlastnosti

- hrozí ztráta
 - ohrožení kvůli jejich publikování v omezeném množství a problémům s ochranou
 - neznámé pro vědce (a další čtenáře), ale ne pro knihovníky
- není „těžké získat“, ale „těžké objevit“
- není “tam někde”, ale již součástí kolekcí

Proč investovat do starší šedé literatury?

Proč investovat do šedého vědeckého dědictví?

- Prevence rizika ztráty
 - uchování v digitálních archivech
 - přístupnost
- Spojování distribuovaných sbírek dohromady
- Zpřístupnění skrytých částí sbírek

- Standardy
 - zlepšit vyhledatelnost, přístupnost a opakovanou použitelnost
- Právní aspekty
 - volná díla
 - bez přílohy
 - licencování

Mimochodem, kdy se stávající literatura stává dědictvím?

- Volné dílo (public domain)
- 50 let po vydání/publikování
- Gutenbergova doba (tehdejší tisk)

Problémy šedého vědeckého dědictví

Vyhledatelnost

- identifikátory
- metadata

Přístupnost

- Otevřený přístup
- standardní formáty

Použitelnost

- otevřené formáty
- otevřené licence (nebo volná díla)

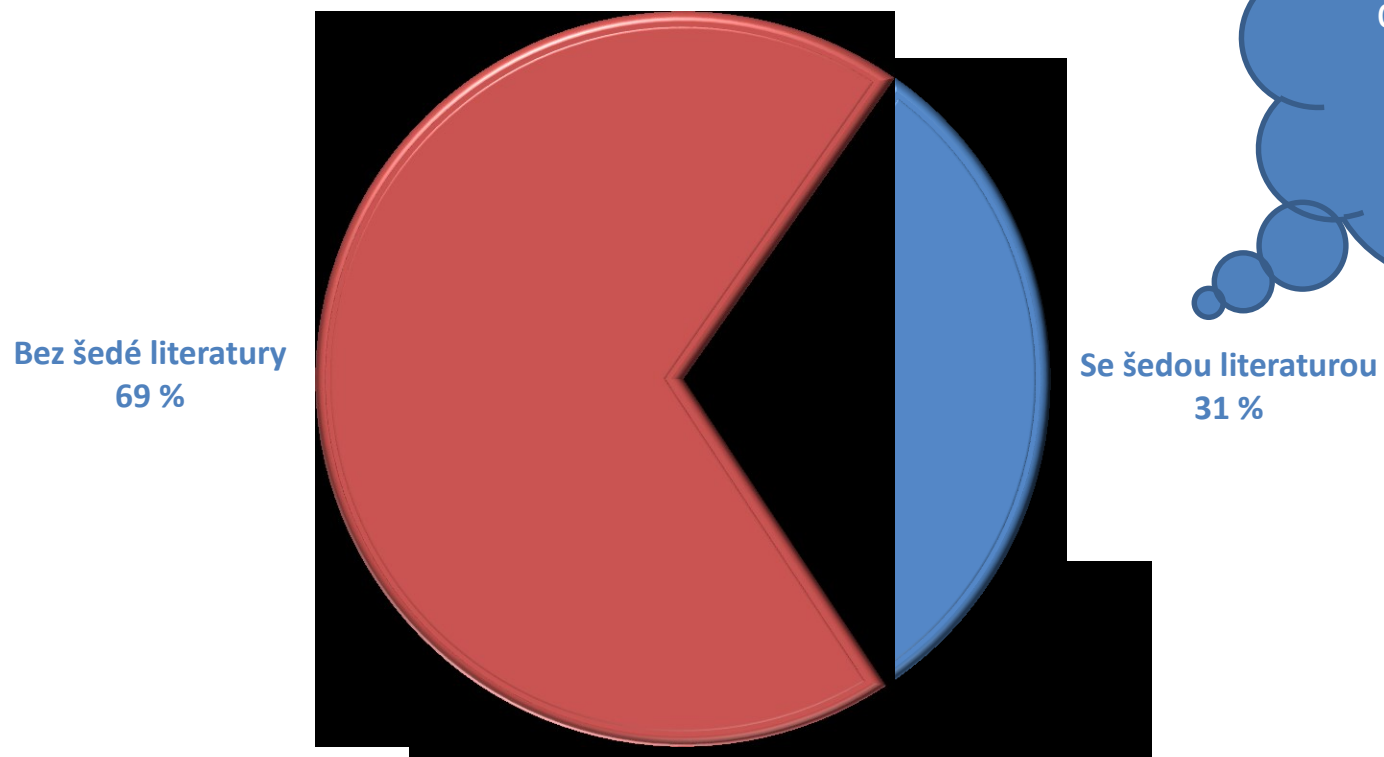
Starší závěrečné práce (ODTs)

Podíl starších závěrečných a disertačních prací

Online služba	Do roku 1950	Do roku 1900
Trove	6.4%	0.5%
BASE	1.5%	0.7%
DART-Europe	1.0%	0.4%
TEL	0.5%	0.0%
NTK GL Repository	0.2%	0.0%

Francouzský digitalizační program 2013-2014

PODÍL PROJEKTŮ SE ŠEDOU LITERATUROU (N=123)

některé z nich obsahují starší závěrečné a dizertační práce, které představují nejméně jednu třetinu všech výstupů

Vlastnosti starších závěrečných prací (ODTs)

- malá část akademických sbírek
 - přesto je to část významná, proto bylo zažádáno o dotaci (francouzský program)
- část je již v režimu volných děl, zatímco ostatní tituly jsou stále chráněny právy duševního vlastnictví
- zájem o ně v rámci současných výzkumů závisí na oboru
- jedinečné svědectví o historii vědy a akademického života

Šedé dědictví a závěrečné práce (OTDs)

- Závěrečné práce (ETDs) jsou vědecká šedá literatura
- Starší závěrečné práce (OTDs) jsou šedé vědecké dědictví
 - část vědeckého výstupu, intelektuální práce, cenná pro vědecký a historický výzkum
 - omezená dostupnost, nedostatek popisu a riziko ztráty
- Některé jsou méně šedé než jiné
 - potřebují péči a kurátorství informačních profesionálů, zejména v akademických a výzkumných knihovnách, které jsou v první linii, ke zvýšení své vyhledatelnosti, přístupnosti a možné opětovné použitelnosti.
 - srov. australské univerzity: některé jsou již 100% digitální (nebo výběrově), jiné o tom jen přemýšlí

ODTs jako součást světového vědeckého dědictví

- Výzvou šedého vědeckého dědictví je uchovávání a šíření v režimu otevřeného přístupu pro vědeckou komunitu
 - nejen pro vědce, ale i pro zájemce z řad občanů
 - nejen pro lidi, ale i pro stroje
- Vzhledem k tomu, že počet starších závěrečných prací a disertací je z definice omezený, můžeme doufat, že jednoho dne budou všechny nebo většina těchto dokumentů prohledávatelné a dostupné v otevřených repozitářích nebo prostřednictvím akademických portálů, a to jako zásadní příspěvek do světového vědeckého dědictví

<https://www.rg.mpg.de/bibliothek/dissertationen>

Děkuji vám!

Kontakt:

joachim.schopfel@univ-lille.fr

Část výzkumu byla financována Evropským institutem pro společenské a humanitní vědy v Lille (MESHS) a regionálním orgánem Conseil Régional Hauts-de-France.

